

Cserba Veronika* – Munkácsi Péter**

SZELLEMITULAJDON-JOGI TÁRGYÚ VITÁK AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK KÖZÖTTI TRANSZATLANTI GAZDASÁGI KAPCSOLATOKBAN***

Vitathatatlan a nemzetközi gazdasági kapcsolatok rendszerében az a különleges helyzet, amely az Európai Unió (EU) és az Amerikai Egyesült Államok (USA) közötti magas szintű viszonyrendszert jellemzi. Világkereskedelmi részarányuk relatív csökkenése ellenére az USA és az EU szava döntő a világgazdaság szabályrendszerének formálásában, például egyetértésük nélkül nehéz lenne újabb liberalizációs intézkedéseket bevezetni az áruk és a szolgáltatások kereskedelmében, módosítani a nemzetközi beruházások előírásait, a szellemi tulajdon védelmének szabályait. A mély történelmi és kulturális kötődésen, az egymás gazdaságában és a világgazdaságban játszott vezető szerepen és a szoros katonai szövetségen alapuló transzatlanti együttműködés új fejezete kezdődött el 1990-ben a Transzatlanti Nyilatkozat (*Transatlantic Declaration*) megalkotásával. Az 1995 decemberében megkötött Új Transzatlanti Napirend (*New Transatlantic Agenda – NTA*) és az EU–USA Közös Akcióterv (*EU–US Joint Action Plan*), valamint az 1998 májusában létrehozott Transzatlanti Gazdasági Partnerség (*Transatlantic Economy Partnership*) képezi a bilaterális viszonyrendszer jelenlegi politikai kereteit.¹

1. A TRANSZATLANTI VITÁK TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI

Az Európa és Amerika közötti különbségek nem csupán a földrajzi eltérésekre vezethetők vissza. Napjainkban, amikor az USA vezető szerepet tölt be a világ dolgainak alakításában, nehezen elképzelhető, hogy az ország a Függetlenségi nyilatkozat idején elmaradott, lokális igényeket kielégítő, mezőgazdasági termelésen alapuló rurális társadalmi rendszeren alapult.

A hétköznapi európai vélekedés szerint az amerikai vezető szerep a XX. századi világháborús események alakulásában való aktív közreműködésből ered. Egyes gazdaságtörténészek szerint a szabadalmi (illetve tágabban a szellemi tulajdoni) rendszer az egyik – az európai fejlődéstől eltérő – elem, amelyen az USA mai gazdasági vezető szerepe alapul.

* Magyar Szabadalmi Hivatal, elnöki titkár, veronika.cserba@hpo.hu

** Magyar Szabadalmi Hivatal, osztályvezető-helyettes, peter.munkacsi@hpo.hu

*** A jelen tanulmányban kifejtett gondolatok, vélemények a szerzők álláspontját tükrözik.

¹ Minderről részletesebben magyar nyelven *Balázs Péter: Az Európai Unió külpolitikája és a magyar–EU kapcsolatok fejlődése*. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002, 16. fejezet. A hivatkozott dokumentumok magyar és angol nyelvű teljes szövegét ugyanezen kötet függeléké tartalmazza.

Kiindulópontként egy általános szintű megállapítás szolgál, amely szerint az európai és az amerikai tapasztalat a demokratizálás fontosságát emeli ki, vagyis sikeres politika kialakítását a tulajdonhoz való hozzáféréshez, és az egyéni ráfordítások visszaszármaztatását a társadalom valamennyi tagja számára. A XVII–XVIII. századi angol empiristák, *Locke* és *Hobbes*, eltérő módon értelmezték a tulajdonhoz való jog, az egyén és az állam kapcsolata, a kizárólagosság, a jogok feletti rendelkezésre vonatkozó szabályok kérdéseit. Az európai és az amerikai fejlődés egyik elágazása már valahol ezeken az elméleti alapokon kezdődött el.²

Európában mind a szabadalmak, mind a szerzői jogok királyi privilégiumok formájában kerültek bevezetésre, amelyek a társadalom kis szegmensének biztosítottak korlátozott hozzáférést.³ A brit rendszerben előnyt élvező társadalmi csoportok a magasabb jólétben élők vagy a bizalmas információval és magántőkével rendelkezők közül kerültek ki, illetve a tőkeigényes eszközök feltalálói kaptak több támogatást szemben a kisebb növekménnyel járó munkaigényes iparágak találmányaival. A számos jogszabályi változás ellenére ezek a kialakult módszerek, minták határozták meg a közelmúltig a szabadalmaztatást és a technológiai információval való kereskedelmet Nagy-Britanniában.

Amerikában azonban, ahol éppen a brit alattvalói státuszából származó hátrányok vezettek a függetlenségi háborúhoz, a locke-i értelmezésen alapulva a szabadalmak (szellemitulajdon-jogok) nem valamely uralkodói kegyhez, adományhoz kötődtek, hanem az állam és az egyén viszonyán alapultak.⁴ A társadalom valamennyi tagja, osztályra és jövedelemre tekintet nélkül létesíthetett vállalkozást. A korai amerikai technológia a demokratizálás jegyében egyenrangúan kezelte a kisebb haszonnal járó találmányok alkotóit és a „nagy feltalálókat”.⁵ Azt is érdemes megjegyezni, hogy a korai Amerikában a társadalmilag hátrányban lévő nők közül Európához képest jóval többen nyertek el szabadalmat, és tettek szert haszonra.⁶

2. NEMZETKÖZI INTÉZMÉNYI HÁTTER

A szellemitulajdon-jogok hatásainak érvényesülése jelentős mértékben intézményi beágyazottságuk függvénye. A nemzetközi szellemitulajdon-jog fejlődése igen széles intézményi alapon történik. Az intézmények sorába tartoznak a kormányközi szervezetek (UNESCO, WIPO, WTO), az egyes államok regionális csoportjai (EU), a nemzetközi kereskedelmi

² Az eszmetörténeti előzményekről részletesebben a szabadalmi rendszer kialakulásának kontextusában lásd *Végh László*: Az Egyesült Államok szabadalmi rendszerének létrejötte és korai működése I. rész. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évfolyam 1. szám, 2005. február, 86. o.

³ Az angolszász szerzői jogi előzményekről *Part Krisztina*: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 1. (111.) évfolyam, 4. szám, 2006. augusztus, 140. o.

⁴ *Végh i. m.* (2), 87. o.

⁵ *B. Zorina Khan*: Intellectual Property and Economic Development: Lessons from American and European History, Study Paper 1a. Commission on Intellectual Property Rights, Bowdoin College Brunswick Maine (USA) and National Bureau of Economic Research, 2002, 49. o.

⁶ Lásd *Longa Péterné* részletes recenzióját *Deborah Jaffé*: Ingenious Women – from Tincture of Saffron to Flying Machines című munkájáról. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évfolyam, 3. szám, 2005. június, 81. o.

szervezetek (OECD) és a nemzetközi magánjogi reformtestületek (Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia).

A kormányközi szervezetek közül a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO), illetve annak vitarendezési mechanizmusa szolgál az EU és az USA közötti kapcsolatok legfontosabb színteréül.⁷

A WTO keretében létrehozott integrált vitarendező rendszer szervezetenként egy vitarendezési testület (*Dispute Settlement Body – DSB*) létrehozását jelenti; a testület döntése a tagállamokra nézve kötelező. A vitában álló felek nem mérlegelhetik, hogy hová forduljanak jogvitájukkal: a WTO-tagok számára ez az egyetlen nyitva álló lehetőség.

A testület a vitarendezési folyamat egésze felett felügyeletet gyakorol, és ténylegesen szervezi, működteti a rendszert, ennek keretében eseti jelleggel létrehozza a vizsgálóbizottságot, vagyis az adott ügyben eljáró tanácsot (panel), valamint az állandó fellebbviteli testületet, dönt a panelek és a fellebbezési testület jelentéseinek elfogadásáról, és jóváhagyja az egyes kötelezettségek tagállam általi felfüggesztését. A vitarendezési testület döntéseit egyhangúan hozza meg, azonban határozatai nem tehetnek hozzá semmit az egyezmények szabályaihoz, a tagállamokat terhelő kötelezettségekhez és az általuk élvezett jogokhoz.⁸

Az „egyezménycsomag” 1C mellékletét képezi az a megállapodás, amely a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozza (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, a továbbiakban: TRIPS Megállapodás).⁹ A TRIPS Megállapodás összefoglalja a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó közös, általános alapelveket, továbbá a szellemi tulajdon-jogok megszerzésével, fenntartásával és érvényesítésével kapcsolatos eljárási követelményeket.

3. AZ EU–USA TRANZATLANTI VITÁK JELLEGE, TÍPUSAI

Az EU és az USA között kialakult viták több típusra oszthatók. Ma már hagyományosnak minősülnek azok a gazdasági viták, amelyek importkorlátozó tilalmak¹⁰ vagy különböző – például export-¹¹ vagy adó-¹² – támogatások miatt keletkeznek. Ezek a viták elsősorban az EU és az USA között egyre növekvő gazdasági versenyhelyzetre és piaci nyomásra vezethetők vissza. A multilaterális kereskedelmi kapcsolatokban ez a jelenség jól tetten érhető:

⁷ A megbeszélések eredményesen zárultak le, az ezeket összegző (egységes csomagot képező) – a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létesítő – egyezményt a tárgyalásokon résztvevő 117 ország képviselői 1994. április 15-én a GATT Marrakesh-i Miniszteri Értekezletén írták alá. A WTO-nak jelenleg 149 tagországa van (http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm).

⁸ Magyar nyelven lásd *Vörös Imre: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga I.* KRIM Bt., Budapest, 2004, 6.79–6.80 pont

⁹ A magyar Országgyűlés az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény keretében kialakított, 1994. április 15-én, Marrakesh-ben aláírt sokoldalú kereskedelmi megállapodások megerősítéséről szóló 72/1994. (XII. 27.) OGY határozatával ratifikálta az egyezményt. A TRIPS Megállapodást az 1998. évi IX. törvény hirdette ki.

¹⁰ Banana III (WT/DS27)

¹¹ Large civil aircraft (WT/DS316, WT/DS317)

¹² Foreign Sales Corporations (WT/DS108)

amint az a Kereskedelmi Világszervezet vitarendezési testülete előtt folyó vitás ügyekből is kitűnik, a vitatott tilalmak és támogatások a gazdasági életben elsősorban a mezőgazdasági és ipari termékekhez kapcsolódnak, de napjainkban egyre gyakrabban jelennek meg egyéb különböző területeken is.¹³ Növekvő tendenciát mutatnak ugyanakkor azok a szabályozási viták is, amelyek a nemzeti szintű szabályozásoktól való eltérésekből fakadnak¹⁴ és gyakran – de természetesen nem kizárólag – a legmodernebb technológiákhoz kapcsolódnak (hormonok,¹⁵ genetikailag módosított élelmiszerek,¹⁶ telekommunikáció¹⁷). Ezeknél az aránylag újaknak mondható területeknél a szabályozási keretek jelentősebb súlyt kapnak, és a kereskedelmi viták inkább ezen szabályozások, mint a területeken alkalmazott támogatások, vámtarifák vagy kvóták miatt keletkeznek. A transzatlanti viták viszonylag kisebb részét teszik ki a külpolitikai eredetű, kereskedelmi vonatkozású viták (például a külföldi tulajdon kisajátítása Kubában¹⁸). Számos vita alapját képezik az EU és az USA által kötött bilaterális és regionális szabadkereskedelmi és egyéb megállapodások, amelyeket a harmadik államok sokszor támadnak protekcionista vagy diszkriminációs következményeik miatt.¹⁹ A fentiekén kívül a transzatlanti viták szűkebb körben az egyéni jogokról szóló kormányközi viták formájában jelentkeznek olyan területeken, mint a személyes adatok védelme, a befektetői vagy a szellemi tulajdon-jogok. Ez utóbbi tárgyú viták képezik e tanulmány tárgyát.

4. AZ EU–USA TRANSZATLANTI VITÁK FELOLDÁSA

4.1. MEGOLDÁS EGYOLDALÚ KERESKEDELMI INTÉZKEDÉSEKKEL

4.1.1. USTR Special 301

1974-ben az USA kibocsátotta kereskedelmi törvényét (*Trade Act of 1974*), amely intézkedési lehetőséget biztosított mindazon kereskedelmi partnereivel szemben, akik tisztességtelen versenyt folytattak. A jogszabály hatásköre szélesedett a módosításait (1988; 1994) követően; a „*Special 301*” rendelkezés szerint az Egyesült Államok kereskedelmi képviselője (USTR) vált jogosulttá mindazon államok körének meghatározására, amelyek nem alakítanak ki megfelelő és hatékony szellemi tulajdon-védelmet vagy elutasítják a tisztességes

¹³ Continued Dumping and Subsidy Offset Act (WT/DS/217, WT/DS/234)

¹⁴ Selected Customs Matters (WT/DS315)

¹⁵ Hormones (WT/DS320, WT/DS321)

¹⁶ Approval and Marketing of Biotech Products (WT/DS291)

¹⁷ Telecoms (WT/DS204)

¹⁸ Helms Burton (WT/DS38)

¹⁹ Tariff Preferences (GSP)(WT/DS246)

és méltányos piachoz jutást a szellemi tulajdonnal rendelkező amerikaiakkal szemben (elsőbbségi külföldi államok – *Priority Foreign Countries*).²⁰

A „*Special 301*” rendelkezés különbséget tesz elsőbbségi/nem elsőbbségi megfigyelési lista (*Priority Watch List/Watch List*) között. Az USA kereskedelmi partnereinek „listázása” jelzésértékű az adott államban észlelt kiemelt szellemi tulajdon-jogi, jogérvényesítési, piachoz jutási problémákról. Azok az államok, amelyek az elsőbbségi megfigyelési listára kerültek, a problematikus területeket kétoldalúan kívánják megoldani.

Az EU több éven át, 2004-ig bezárólag elsőbbségi megfigyelési listára került a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 2081/92/EGK tanácsi rendelet (EU '92 eredetrendelet) miatt. Az amerikai álláspont szerint a vitatott közösségi szabályozás több vonatkozásban megsértette többek között a TRIPS Megállapodást, a Párizsi Uniós Egyezményt (PUE), valamint a GATT 1994 egyes rendelkezéseit, amelyek ellenére az EU nem mutatott hajlandóságot a hiányosságok kiküszöbölésére. A listára kerülés további indokaként szolgált, hogy a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló közösségi irányelvet²¹ az uniós tagállamok nem ültették át.

Az eredetmegjelölések tekintetében a WTO keretében 2005-ben hozott vitarendezési testületi döntés eredményeként a USTR 2005-ben megfigyelési listára helyezte át az Európai Uniót egy ún. extra ellenőrzési (*out-of cycle review*) lehetőség kezdeményezése mellett, amelynek iránya az EU '92 eredetrendelet közösségi alkalmazásának, a WTO-döntés implementálásának monitorozása. Ugyanebben az évben amerikai részről még mindig vélelmeztek a biotechnológiai irányelv teljes körű tagállami jogharmonizációjának hiányát.²²

Bár a vitarendezési testület az eredetmegjelölési ügyben 2005. április 20-án hagyta jóvá a vizsgálóbizottság jelentését, majd a döntésnek mindenben megfelelően született meg a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet, amely 2006. március 31-én lépett életbe,²³ a USTR 2006-ban is a megfigyelési listán tartotta az EU-t az új renDELETEhez köthető és további elemzést igénylő védjegy jogi következmények miatt.²⁴

²⁰ Az Egyesült Államok kereskedelmi képviselője irodáját 1982-ben alapították, amely az elnöki közigazgatási irodán (*The Executive Office of the President*) belül működik. A szellemi tulajdon-védelemmel rendelkező amerikaiak *tisztelessége és méltányos piachoz jutását* nem határozza meg az amerikai szakirodalom. A USTR Section 301-ről részletesebben lásd *Kim Newby: The Effectiveness of Special 301 in Creating Long Term Copyright Protection for U.S. Companies Overseas*. 21 *Syracuse J.Int'l & Com.* 29, (1995), 32–62 o.

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 98/44/EK irányelve a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról. HL L 213. szám, 1998. 07. 30., 1.o.

²² http://www.ustr.gov/Document_Library/Reports_Publications/2005/2005_Special_301/Section_Index.html

²³ HL L 93. szám, 2006. 03. 31. 12. o.

²⁴ http://www.ustr.gov/Document_Library/Reports_Publications/2006/2006_Special_301_Review/Section_Index.html

4.1.2. Az EU kereskedelmi korlátozásokról szóló rendelete

A „*Special 301*” rendelkezésekben foglalt széles jogkörökre tekintettel az EU is bevezetett adminisztratív jellegű, autonóm importszabályozási eszközöket, amelyeket a Közösség érdekei védelmében alkalmaz. Ezek közül a legfontosabbnak az 1994 végén kibocsátott kereskedelmi korlátozásokról szóló rendelet tekinthető.²⁵ A rendelet szerint, amely a kevésbé hatékony 1984-es rendelkezést váltotta fel, minden természetes vagy jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező, a Közösség nevében eljáró vállalat, aki, illetve amely úgy ítéli meg, hogy a Közösség piacára hatást gyakorló, a kereskedelmet gátló akadályok által előidézett kár érte (például a nem megfelelő szellemi tulajdon-jogi védelem alapján), írásos panaszt tehet. A rendelet panasztételi jogot biztosít a közösségi vállalkozások nevében is. Ennek értelmében a Közösség minden vállalkozása, vagy bármely jogi személyiséggel rendelkező vagy nem rendelkező, a Közösség egy vagy több vállalkozása nevében eljáró társaság írásos panaszt terjeszthet elő, ha úgy ítéli meg, hogy közösségi vállalkozások kárt szenvedtek harmadik ország piacára hatást gyakorló, a kereskedelmet hátrányosan befolyásoló kereskedelmi akadály eredményeként. Az ilyen panasztétel azonban csak abban az esetben megengedett, ha az abban feltüntetett akadályok, amelyek gátolják a kereskedelmet, többoldalú vagy sokoldalú kereskedelmi megállapodásokban megállapított nemzetközi kereskedelmi szabályok alapján rögzített fellépési jog hatálya alá tartoznak.

Az eljárási szabályok közül kiemelendő a rendelet 12. cikkének (2) bekezdése, amely rögzíti, hogy amennyiben a Közösség nemzetközi kötelezettségei nemzetközi konzultációs vagy vitarendezési eljárás lefolytatását igénylik a hivatkozott bekezdésben felsorolt intézkedésekről (például mennyiségi korlátozások bevezetése vagy bármely egyéb, a behozatal vagy kivitel feltételeit módosító vagy az érintett harmadik országgal a kereskedelmet egyéb módon befolyásoló intézkedések bevezetése), csak az eljárás lefolytatásának befejezését követően kell döntést hozni, és figyelembe kell venni a lefolytatott eljárás során elért eredményeket. Különösen, ha a Közösség felkért egy nemzetközi vitarendezési testületet azon intézkedések jelzésére és engedélyezésére, amelyek megfelelőek a nemzetközi vitarendezési eljárás eredményeinek végrehajtásához, a Közösség ilyen felhatalmazás következményeként szükségessé váló kereskedelempolitikai intézkedéseinek összhangban kell állniuk az ilyen nemzetközi vitarendezési testület ajánlásával.

Az első négy évben a Bizottság nyolc panaszban hozott határozatot, amelyek közül több került a vitarendezési testület elé. Bár két- vagy többoldalú kereskedelmi intézkedésekről később esik szó, tartalmilag itt szükséges megemlíteni az *amerikai szerzői jogi törvény (US Copyright Act) 110. cikke (5) bekezdése* esetet, mivel annak előzményét a hivatkozott EK rendelet képezte.

²⁵ A Tanács 3286/94 (1994. december 22.) rendelete a nemzetközi kereskedelmi szabályok, különösen a Kereskedelmi Világszervezet égisze alatt kialakított kereskedelmi szabályok alapján a Közösséget megillető jogok gyakorlásának biztosítása érdekében a közös kereskedelmi politika területén követendő közösségi eljárások megállapításáról. HL L 349. szám, 1994. 12. 31., 71. o.

Az amerikai szerzői jogi törvény (US Copyright Act) 110. cikke (5) bekezdése (WT/DS 160)

Az EU 1999. január 26-án konzultációt kezdeményezett az USA-val az amerikai szerzői jogi törvény (US Copyright Act) 110. cikke (5) bekezdésének 1998 októberében életbe lépett módosításáról.²⁶ Az EU azt kifogásolta, hogy a vitatott rendelkezés bizonyos esetekben lehetővé teszi, hogy zeneművek nyilvános helyeken a jogdíj megfizetése nélkül kerüljenek lejátszásra rádión vagy televízión keresztül. A közösségi álláspont szerint ezáltal az USA megszegte a TRIPS Megállapodás alapján fennálló kötelezettségeit, különös tekintettel a Megállapodás 9. cikkének (1) bekezdésére.²⁷ Miután a konzultáció nem vezetett eredményre, az EU 1999. április 19-én vizsgálóbizottság (panel) felállítását kérte, amelyre 1999 májusában került sor. Az eljáráshoz harmadik félként Ausztrália, Brazília, Kanada, Japán és Svájc is csatlakozott. A vizsgálóbizottság 2000. június 15-én tette közzé jelentését.²⁸

Az EU a vizsgálóbizottság előtt annak megállapítását kérte, hogy az amerikai szerzői jogi törvény 110. cikke (5) bekezdésének (A) és (B) pontjában foglalt kivételek megsértik a TRIPS Megállapodás 9. cikke (1) bekezdését, valamint a Berni Egyezmény (BUE) 11. cikke (1) bekezdésének (ii) pontját és a 11 *bis* cikk (1) bekezdésének (iii) pontját. Az ún. házi jellegű lejátszásokra vonatkozó (A) bekezdés²⁹ ugyanis engedély, illetve díj fizetése nélkül teszi lehetővé bizonyos kisebb éttermek és kiskereskedelmi egységek számára a sugárzott zeneművek „házi jellegű” berendezésekkel történő kihangosítását. Az üzleti jellegű lejátszásokra vonatkozó (B) pont³⁰ hasonló kivételeket tesz lehetővé bizonyos nagyobb méretű kereskedelmi létesítmények és vendéglátóipari egységek számára. Ezek a kivételek a Berni Egyezményben meghatározott kizárólagos jogok közül kettőt is érintenek: egyrészt a sugárzott mű hangszóró vagy egyéb, annak megfelelő eszközzel történő nyilvános átvitelének jogát,³¹ másrészt a művek előadásának bármely eszközzel történő nyilvános közvetítéséhez való jogot is,³² mivel bizonyos esetekben a műveket hálózaton, és nem televízión vagy rádión keresztül közvetítik. Az USA annak megállapítását kérte, hogy a vitatott cikk teljes mértékben összhangban van a TRIPS Megállapodás alapján fennálló amerikai kötelezettségekkel, valamint hogy a 110. cikk (5) bekezdésének (A) és (B) pontjában meghatározott kivételek megfelelnek a TRIPS Megállapodás 13. cikkében és a Berni Egyezmény kapcsolódó rendelkezéseiben foglalt előírásoknak.

²⁶ Fairness in Music Licensing Act of 1998.

²⁷ TRIPS Megállapodás 9. cikk (1) bekezdés: A Tagok betartják a Berni Konvenció (1971) 1–21. Cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat. A Tagoknak mindazonáltal a jelen Megállapodás alapján nincsenek olyan jogaik és kötelezettségeik, mint amelyeket rájuk a Berni Konvenció 6. *bis* Cikke vagy az abból levezetett jogok ruháznak.

²⁸ WT/DS160/R. Az ügynek a vitarendezési testület előtti eljárási szakasza ismertetését lásd a következő részben.

²⁹ „homestyle exemption”

³⁰ „business exemption”

³¹ BUE 11 *bis* cikk (1) (iii): „Az irodalmi és művészeti művek szerzőinek kizárólagos joga, hogy engedélyt adjanak... a sugárzott mű hangszóró vagy egyéb, annak megfelelő jel-, hang- vagy képközvetítő eszközzel történő nyilvános átvitelére.”

³² BUE 11 cikk (1) (ii): „Színművek, zenés színművek és zeneművek szerzőinek kizárólagos joga, hogy engedélyt adjanak... műveik bemutatásának és előadásának bármely eszközzel történő nyilvános közvetítésére.”

A vizsgálóbizottság arra a kérdésre keresett választ, hogy a vitatott kivételek a TRIPS Megállapodás 13. cikke hatálya alá tartoznak-e. Első lépésben, a kérdést általánosan megvizsgálva, megállapította, hogy a TRIPS Megállapodás 9. cikke (1) bekezdése alapján a Berni Egyezmény hivatkozott részei a TRIPS Megállapodás részévé váltak, így azokat a WTO tagállamai kötelesek betartani. A vizsgálóbizottság ezt követően a TRIPS Megállapodás 13. cikkében előírt háromlépcsős teszt felé fordult.³³ Elsőként általánosan vizsgálta meg a három feltételt, majd alkalmazta azokat a 110. cikk (5) bekezdésének (A) és (B) pontjára. A vizsgálóbizottság az (A) ponttal kapcsolatban arra a következtetésre jutott, hogy az megfelel a 13. cikk feltételeinek, mivel csak bizonyos különleges esetekben ad felmentést a jogdíj megfizetése alól, amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával, és nem károsítják indokolatlanul a jogosult jogos érdekeit. Ezért az (A) pont összhangban van a 9. cikk (1) bekezdésével, illetve a BUE érintett rendelkezéseivel. Ezzel szemben a (B) pont esetében a panel azt állapította meg, hogy a 13. cikk egyik feltétele sem teljesül, ezért a (B) pont a 9. cikke (1) bekezdésén keresztül megsérti a BUE 11*bis* cikke (1) bekezdésének (iii) pontját és a 11. cikk (1) bekezdésének (ii) pontját. A vizsgálóbizottság ezért jelentésében ajánlotta az USA-nak, hogy a 110. cikk (5) bekezdésének (B) pontját hozza összhangba WTO-kötelezettségeivel.

A vitarendezési testület 2000. július 27-én fogadta el a vizsgálóbizottság jelentését. Az USA a DSB következő ülésén jelezte, hogy készen áll a vizsgálóbizottság ajánlásainak végrehajtására, azonban ehhez egy ésszerű időtartamra lesz szüksége. A felek közötti megállapodás hiányában az ésszerű időtartamot a választottbíróóság 2001. január 15-én közzétett döntésében tizenkét hónapban határozta meg, a határidőt pár nappal a lejárta előtt a felek közös megegyezéssel 2001. december 31-ig meghosszabbították. Időközben az EU kezdeményezésére a választottbíróóság megállapította, hogy a közösségi előnyök a vitatott rendelkezés által hatálytalanított vagy gyengített mértéke évi 1 219 900 eurót tesz ki. Mivel az USA a meghosszabbított ésszerű időtartam lejártáig sem hozta összhangba szabályozását a WTO szabályaival, az EU 2002. január 7-én a vitarendezési testület engedélyét kérte engedmények vagy más kötelezettségek felfüggesztésére. Az EU kérelme szerint a TRIPS Megállapodás alapján fennálló kötelezettségeinek felfüggesztése konkrétan egy speciális díj kiszabásában

³³ 13. cikk: A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a Tagok olyan különleges esetekre szorítják, amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit. A TRIPS Megállapodás 13. cikke kiterjesztette a „háromlépcsős teszt” alkalmazását a szerzői jogi jousultak összes vagyoni jogaira. A TRIPS Megállapodásnak ez a rendelkezése ugyanazt a három feltételt tartalmazza, mint a Berni Egyezmény 9. cikkének (2) bekezdése. A két szövegbeli eltérés nem jelent érdemi különbséget. Azzal, hogy nem a felhasználás engedélyezésének, hanem a kizárólagos jogokra vonatkozó korlátozások és kivételek alkalmazásának a feltételeire utal a megállapodás 13. cikke, valójában világosabbá vált a szöveg [mégpedig ugyanolyan értelemben, mint ahogyan a BUE 9. cikkének (2) bekezdése is értelmezendő a főbizottsági jegyzőkönyvben foglalt, fent említett és a lábjegyzetben idézett megállapítások tükrében]. A szerzői jogi tulajdonosokra való utalás a szerzők helyett is felfogható úgy, hogy az nem változtat a szöveg értelmén, hiszen a BUE-nek a szerzőkre vonatkozó rendelkezései – természetesen a személyhez fűződő jogokra vonatkozó rendelkezések kivételével – is úgy értendők, hogy azok éppen úgy vonatkoznak a vagyoni jogok más jogosultjaira is. Magyar nyelvű kitűnő összefoglalását lásd SZJSZT 17/06/1. sz. szakvéleménye („A jogellenes forrásból történő másolás kérdése”). Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évfolyam, 3. szám, 2006. augusztus, 228–248. o., 231–232. o.

merülne ki, amely azokat az amerikai jogtulajdonosokat érintené, akik bizonyos szerzői jogi védelem alatt álló termékek hamisítványainak feltartóztatását kéri a közösségi vámhatóságoktól. Az USA ellenvetését fejezte ki a felfüggesztendő kötelezettségek javasolt mértékét illetően, és választottbírószághoz fordult, az eljárást azonban, miután a felek tárgyalásokba kezdtek, felfüggesztették. A felek közötti tárgyalások eredményeként született átmeneti megállapodás értelmében az USA három éven keresztül – 2004. december 24-ig – anyagi támogatást nyújtott egyes közösségi jogkezelő szervezeteknek bizonyos promóciós tevékenységekhez. Az átmeneti megoldás 2004-ben megszűnt, ennek meghosszabbítását vagy végleges megállapodás kidolgozását az USA mindaddig elutasította. Egyelőre semmilyen kezdeményezés nem indult az amerikai szerzői jogi törvénynek a TRIPS Megállapodás rendelkezéseivel való összhangba hozatalára.

5. MEGOLDÁS TÖBBOLDALÚ KERESKEDELMI INTÉZKEDÉSEKKEL: A WTO VITARENDEZÉSI TESTÜLETE (DSB)

Ahogy a bevezetőben már említésre került, a WTO keretében létrehozott integrált vitarendező rendszer, a vitarendezési testület több szellemitulajdon-jogi tárgyú vita fórumává vált az EU és az USA közötti transzatlanti vitákban. A soron következő rész ezen ügyekből ad áttekintést.

5.1. BEFEJEZETT ÜGYEK

Európai Közösség – A mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó védjegyek és földrajzi árujelzők oltalma (DS174, DS290)

1999 júniusában az USA konzultációt kért az EU-tól a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 2081/92/EGK tanácsi rendelet miatt. Mivel azonban az első megbeszélések sikertelenül záródtak, 2003. április 4-én az USA korábbi kérelmét kiegészítve újabb konzultációs folyamatot indítványozott a rendelettel, valamint az ahhoz fűződő intézkedésekkel kapcsolatban. Ausztrália 2003. április 17-én hasonló kérelmet intézett az EU-hoz. Miután a 2003 májusában tartott konzultációk (amelyeken az EU mellett harmadik félként a csatlakozó államok – köztük Magyarország is – részt vettek) szintén eredménytelennek minősültek, az USA és Ausztrália 2003. augusztus 18-án panel felállítását kérte a WTO Vitarendezési Testülete (DSB) előtt. A DSB 2003 októberében egyetlen panel felállításáról döntött. A két ügghöz harmadik félként Argentína, Ausztrália, Brazília, Kanada, Kína, Kolumbia, Guatemala, India, Mexikó, Új-Zéland, Tajpej, Törökország és az USA is csatlakozott. 2004 márciusában az EU két különálló jelentés készítésére kérte fel a panelt. A panel két jelentése 2004. december 21-én készült el, a dokumentumok közzétételére 2005. márciusában került sor.

• A nemzeti elbánás kérdése

A kérelmezők elsősorban arra hivatkoztak, hogy a vitatott közösségi szabályozás kevésbé kedvező elbánásban részesíti a harmadik országok bejelentőit, mint a közösségi bejelentőket. Ezáltal a szabályozás megsérti többek között a TRIPS Megállapodás 3. cikke (1) bekezdését, [a TRIPS Megállapodás 2. cikke (1) bekezdésén keresztül], a PUE 2. cikkét, valamint a GATT 1994 III: 4 cikkét.³⁴ A kérelmezők egyebek között azt kifogásolták, hogy nem részesülhetnek a szabályozás által nyújtott oltalomban, mivel a harmadik országokból származó megjelölések közösségi lajstromozására kizárólag akkor kerülhet sor, ha az érintett WTO-tagállam releváns szabályozása megfelel a közösségi szabályozás 12. cikkében felállított követelményeknek (azaz a közösségi rendszerrel azonos – lajstromozáson alapuló – oltalmi rendszert alkalmaz, és az EU területéről származó termékek számára kölcsönös védelmet nyújt).³⁵

Válaszában az EU azzal érvelt, hogy a WTO-tagállamokból származó földrajzi megjelölések lajstromozása ugyanazokkal a feltételekkel történik, mint a közösségi megjelöléseké. A szabályozás ugyan két eltérő lajstromozási eljárást különböztet meg (egyrészt az EU-n belüli, másrészt az EU-n kívüli földrajzi területek tekintetében), de a két különböző eljárás létezése nem elegendő a kevésbé kedvező elbánás kimutatásához.

Az EU '92 eredetrendelet megvizsgálását követően a panel arra a következtetésre jutott, hogy a 12. cikk (1) bekezdésében foglalt ekvivalencia és kölcsönösségi feltételek a harmadik országokban található megjelölésekre is kiterjednek. Ebből adódóan a 12. cikk (a) és (b) bekezdésében előírt lajstromozási eljárás nem elérhető azon harmadik országbeli megjelölések esetében, amelyek nem felelnek meg a szóban forgó feltételeknek. Emellett a vitatott szabályozás a harmadik országokból származó bejelentőket a bejelentési eljárás tekintetében szintén kevésbé kedvező elbánásban részesíti, mint a közösségi bejelentőket, mivel az ő esetükben semmi nem kötelezi hatóságait a bejelentések megvizsgálására, illetve

³⁴ TRIPS Megállapodás 3. cikk (1) bekezdés: Mindegyik Tag a többi Tag állampolgárai számára a saját állampolgárainak nyújtottnál nem kevésbé előnyös elbánást köteles nyújtani a szellemi tulajdon oltalmával kapcsolatban, azoktól a kivételektől függően, amelyekről a Párizsi Konvenció (1967), a Berni Konvenció (1971), a Római Konvenció és az Integrált Áramkörök Szellemi Tulajdonáról szóló Egyezmény rendelkezik. Bármely Tagnak, amely élni kíván a Berni Konvenció 6. Cikke és a Római Konvenció 16. Cikke 1. b) bekezdése szerinti lehetőséggel, a TRIPS Tanácsot az ott előírt módon értesítenie kell.

³⁵ EU '92 eredetrendelet 12. cikk: 1) A nemzetközi megállapodások sérelme nélkül ez a rendelet a harmadik országból származó mezőgazdasági termékekre vagy élelmiszerekre is alkalmazható, amennyiben:
 – a harmadik ország a 4. cikkben foglaltakkal azonos vagy egyenértékű garanciákat tud nyújtani,
 – az érintett harmadik ország a 10. cikkben megállapítottakkal egyenértékű felügyeleti rendelkezésekkel rendelkezik,
 – az érintett harmadik ország kész arra, hogy a Közösségben megszerezhető oltalommal egyenértékű oltalmat nyújtson a Közösségből érkező, megfelelő mezőgazdasági termékeknek vagy élelmiszereknek.
 2) Ha valamely harmadik ország oltalom alatt álló elnevezése azonos valamely közösségi oltalom alatt álló elnevezéssel, az oltalmat – megfelelő körülményekkel – helyi és a hagyományosan elterjedt használatra, valamint az összetevésztés lehetőségének kockázatára – meg kell adni.
 Az ilyen elnevezések használata csak akkor engedélyezhető, ha a címkén a termék származási országa egyértelműen és jól láthatóan fel van tüntetve.

továbbítására. Az EU területén a tagállamok kötelesek megvizsgálni a bejelentéseket, és amennyiben megfeleltek, közvetíteni azokat a Bizottságnak, ellenkező esetben a bejelentőknek módjuk van jogaik bírósági úton történő érvényesítésére. A közösségi szabályozás a kifogások tekintetében a közösségi bejelentőkhöz képest kevésbé kedvező eljárást ír elő a harmadik országokból származó bejelentők számára, így nincs összhangban a TRIPS Megállapodás 3. cikke (1) bekezdésével, valamint a GATT 1994 III: 4. cikkével. Ugyanakkor, mivel a letelepedést illetően nem tartalmaz semmiféle követelményt, nem mond ellent a PUE 2. cikke (2) bekezdésének. A panel kimondta továbbá, hogy az EU '92 eredetrendelet azon rendelkezései, amelyek alapján a vizsgálati rendszerek hatósági közreműködést igényelnek, a harmadik országok bejelentőit kevésbé kedvező elbánásban részesítik, és szintén nincsenek összhangban a fenti cikkekkel. Az EU más módszereket is alkalmazhatott volna ahhoz, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a lajstromozott megjelölések megfelelnek az általa előírt feltételeknek. A panel végül a megjelölési követelmény, valamint a szabályozó bizottságra vonatkozó igénypontokat illetően megállapította, hogy a kérelmezők nem támasztották alá kellőképpen érvelésüket.

- A védjegyekre vonatkozó igénypont

A kérelmezők álláspontja szerint a vitatott közösségi szabályozás a földrajzi árujelzők és a korábbi védjegyek közötti kapcsolat, az azonos árukra vonatkozó azonos megjelölések, valamint a védjegyjogosult kifogás emelésére vonatkozó jogának tekintetében sérti a WTO releváns szabályait. Az EU '92 eredetrendelet 14. cikkének (3) bekezdése többek között nincs összhangban a TRIPS Megállapodás 16. cikke (1) bekezdésével, mivel nem biztosítja a védjegytulajdonosok számára, hogy megakadályozhassák azon földrajzi megjelölések használatát, amelyek összetéveszthetőek lennének korábbi védjegyeikkel.³⁶ A 14. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételek eltérőek és szűkebbek a TRIPS Megállapodás előírásainál,

³⁶ TRIPS Megállapodás 16. cikk (1) bekezdés: A lajstromozott védjegy tulajdonosának kizárólagos jogában áll mindenkit megakadályozni abban, hogy engedélye nélkül a kereskedelemben azonos vagy hasonló megjelöléseket használjon olyan árukra vagy szolgáltatásokra, amelyek azonosak vagy hasonlóak azokhoz az árukhoz vagy szolgáltatásokhoz, amelyek vonatkozásában a védjegy oltalomban részesül, amennyiben az ilyen használat megtévesztésre alkalmas. Azonos jel azonos árukra vagy szolgáltatásokra történő használata esetén a megtévesztésre alkalmasságot vélelmezni kell. A fent említett jogok nem érintik a meglévő korábbi jogokat, és nem befolyásolják a Tagoknak azt a lehetőségét, hogy a használat alapján biztosítsanak jogokat.

EU '92 eredetrendelet 14. cikke (2) és (3) bekezdése: (2) A közösségi jog megfelelő figyelembevételével mellett a 13. cikkben említett körülmények valamelyike alá tartozó azon védjegy használata, amelyet az eredetmegjelölés vagy a földrajzi jelzés bejegyzése iránti kérelem benyújtásának időpontját megelőzően jóhiszeműen jegyeztek be, tovább folytatódhat az eredetmegjelölés vagy a földrajzi jelzés bejegyzése ellenére, amennyiben a védjegy érvénytelenségének vagy jogvesztésének megállapítása a tagállamok védjegyekre vonatkozó jogszabályai közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv [6] 3. cikkének (1) bekezdése c) és g) pontja, illetve 12. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében nem indokolt.

(3) Az eredetmegjelölés vagy a földrajzi jelzés nem jegyezhető be, ha – figyelembe véve a védjegy hírnevét és elismertségét, valamint használatának eddigi időtartamát – a bejegyzés a termék valódi azonosságát illetően a fogyasztó megtévesztésére alkalmas.

így a cikk nem jogot teremt a védjegytulajdonos részére, hanem – bizonyos meghatározott esetekben – mindössze engedélyt ad a közösségi hatóságoknak a lajstromozás elutasítására. Ezen túlmenően az EU egyrészt tévesen értelmezi a TRIPS Megállapodás 24. cikke (3) bekezdését, amely valójában kizárólag a földrajzi árujelzők tekintetében állít fel kivételeket, másrészt semmivel nem támasztotta alá, hogy a rendelet 14. cikke (2) bekezdése meghatározott kivételnek minősül a TRIPS Megállapodás 17. cikke értelmében. Mindemellett Ausztrália szerint a közösségi szabályozás azért sincs összhangban a TRIPS Megállapodás 16. cikke (1) bekezdésével, mert az azonos árukra vonatkozó azonos megjelölések esetében nem rendelkezik a megtévesztésre alkalmasság vélelméről. A szabályozás rendelkezései nem adnak megfelelő mozgásteret a hatóságok számára a vélelem alkalmazásában. Továbbá az EU '92 eredetrendelet nem biztosítja a lajstromozás ellen a megtévesztésre alkalmasság veszélye alapján felmerülő kifogások elfogadhatóságát, és ezáltal nincs összhangban a TRIPS Megállapodás 16. cikke (1) bekezdésével.

A földrajzi árujelzők és a korábbi védjegyek közötti kapcsolatot illetően az EU azzal érvelt, hogy egyrészt az EU '92 eredetrendelet 14. cikkének (3) bekezdése elegendő ahhoz, hogy megakadályozza a megtévesztő földrajzi megjelölések lajstromozását, másrészt a cikkben felsorolt feltételek nem kimerítő jellegűek, így a megtévesztésre alkalmasság megítéléséhez más kritériumokat is figyelembe lehet venni. Emellett a védjegyek lajstromozhatóságának tekintetében előírt feltételek *a priori* megakadályozzák a földrajzi megjelölések és a korábbi védjegyek közötti esetleges konfliktusok kialakulását. A TRIPS Megállapodás 24. cikke (5) bekezdése lehetővé teszi továbbá a földrajzi megjelölések, valamint a korábbi védjegyek egyidejű létezését, amelyet a 24. cikk (3) bekezdés el is vár az EU részéről. Továbbá a rendelet 14. cikke (2) bekezdése mindenképpen meghatározott kivételnek minősül a TRIPS Megállapodás 17. cikke értelmében. Ami az azonos árukra vonatkozó azonos megjelöléseket illeti, a 16. cikk (1) bekezdése nem teszi kötelezővé a tagállamok számára, hogy azok az érintett vélelmet kimondottan bevezessék nemzeti szabályozásukba, elég, ha a nemzeti hatóságok a gyakorlatban tudják azt érvényesíteni. A kérdés egyébként csak elméleti síkon merül fel, mivel a gyakorlatban az érintett helyzet még egyetlen lajstromozott földrajzi megjelölés esetében sem fordult elő. Az EU vitatta emellett, hogy a TRIPS Megállapodás 16. cikke (1) bekezdése kifogás emeléséhez való jogot keletkeztetne a védjegyek vagy bármilyen egyéb szellemi tulajdon-jog tekintetében. A közösségi rendelet 7. cikke (4) bekezdése viszont lehetővé teszi a kifogás megtételét abban az esetben, ha egy földrajzi megjelölés veszélyeztetné egy védjegy létezését.

A panel arra a megállapításra jutott, hogy az EU nem bizonyította, hogy a védjegyek lajstromozásához előírt feltételek megfelelő korlátot képeznek a földrajzi árujelzőkkel való későbbi ütközések kialakulása ellen. Az EU '92 eredetrendelet alapján tehát bizonyos esetekben a védjegyjogosult kénytelen lenne előre lépéseket tenni a későbbi, megtévesztéshez vezethető felhasználások ellen, ami azonban a gyakorlatban nem lehetséges. Másrészt a TRIPS Megállapodás 16. cikke (1) bekezdése alapján a WTO-tagállamok kötelesek jogokat

biztosítani a védjegytulajdonosok számára bizonyos felhasználások ellen, beleértve a földrajzi megjelölésként való használatot is. Az EU ezzel szemben nem biztosítja ezeket a jogokat az EU '92 eredetrendelet 14. cikke (2) bekezdésének hatálya alá eső védjegyjogosultak számára. Mindazonáltal a panel megállapítása szerint a „meghatározott kivételek” fogalmának, illetve a közösségi rendelet tanulmányozása arra enged következtetni, hogy az EU '92 eredetrendelet 14. cikke (2) bekezdése ilyen kivételnek minősül a TRIPS Megállapodás 17. cikkének értelmében. A szabályozás tehát az egyidejűleg létező földrajzi megjelölések és védjegyek tekintetében nincs összhangban a megállapodás 16. cikke (1) bekezdésével, mindazonáltal ezt a helyzetet a megállapodás 17. cikke igazolja. Az azonos árukra vonatkozó azonos megjelölésekhez kapcsolódó ausztrál igénypontot illetően a panel helyt adott az EU érvelésének. Emellett azt is kimondta, hogy a védjegyjogosult kifogás emeléséhez való jogára vonatkozó igénypont nem kellőképpen megalapozott.

A DSB 2005. április 20-án hagyta jóvá a vizsgálóbizottság jelentését. 2005. június 9-én a felek bejelentették, hogy közös megállapodásuk értelmében az EU 2006. április 3-ig kap határidőt az elmarasztalt szabályozás módosítására. Mindennek megfelelően az Európai Bizottság a Tanács elé terjesztett egy, a közösségi földrajzi árujelzők szabályozásának módosítására irányuló javaslatot. A javaslat megvitatását követően született meg a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK tanácsi rendelet, amely 2006. március 31-én lépett életbe. Az EU a DSB április 21-i ülésén bejelentette az új szabályozás létrejöttét, kijelentve, hogy ezáltal eleget tett a vizsgálóbizottság ajánlásainak.

A különböző kisajátításokról szóló USA törvény 211. cikke (Section 211 of the US Omnibus Appropriations Act – „Havana Club”) (DS176)

Az amerikai Kongresszus 1998 októberében hagyta jóvá a különböző kisajátításokról szóló törvénycsomagot, amelynek részeként a 211. cikk³⁷ úgy rendelkezett, hogy a kubai kormány által 1959. január 1. óta elkobzott védjegyekhez és nevekhez fűződő védjegyjogok, valamint a kereskedelmi nevek alapján fennálló jogok nem érvényesíthetők. A cikket két amerikai bírósági döntésben is alkalmazták a Havana Club védjegy vonatkozásában.³⁸ 1999. január 7-én az EU konzultációt kért az USA-tól a 211. cikkel kapcsolatban. Miután a konzultáció eredménytelenül zárult, az EU 2000. június 30-án vizsgálóbizottság felállítását kérte a DSB előtt. Kanada, Japán és Nicaragua jelezték, hogy harmadik félként csatlakozni kívánnak az eljáráshoz. A vizsgálóbizottság felállítása 2000. szeptember 26-án történt meg, a panel 2001.

³⁷ Section 211 of the U.S. Department of Commerce Appropriations Act, 1999.

³⁸ *Havana Club Holdings, S.A v. Galleon S.A.*, 203 F.2d 116 (2nd Cir. 2000). A bermudai székhelyű Bacardi Ltd. azt állította, hogy a „Havana Club” védjegyét az eredeti jogtulajdonostól szerezte meg, miközben a Pernod Ricard nevű francia cég a kubai kommunista kormánytól származtatta ugyanehhez a védjegyhez fűződő jogát.

augusztus 1-jén köröztette jelentését. A jelentés ellen 2001. október 4-én az EU fellebbezést nyújtott be, a fellebbviteli testület jelentése³⁹ 2002. február 2-án került közzétételre.

Az EU azzal érvelt, hogy a 211. cikk nincs összhangban a TRIPS Megállapodás és a PUE számos rendelkezésével. A 211. a) cikk (1) bekezdése lehetetlenné teszi az amerikai védjegyhivatal (USPTO) előtt az olyan védjegyek lajstromozásával vagy megújításával kapcsolatos ügyintézés, amelyekhez Kubának vagy kubai személyeknek érdeke fűződik, mivel a rendelkezés alapján a fenti intézkedésekre kizárólag az eredeti (elkobzás előtti) jogtulajdonos beleegyezésével nyílik mód. Az EU azt is kifogásolta, hogy a 211. a) cikke (2) bekezdésében, valamint a 211. b) cikkben foglaltak megakadályozzák, hogy az amerikai bíróságok elismerjék és érvényesítsék a külföldi vagy nemzeti jogosultak, illetve jogutódoknak az érintett védjegyekhez vagy kereskedelmi nevekhez fűződő jogait. A szóban forgó rendelkezés tehát megsérti a védjegyjogosultak és a kereskedelmi nevek jogosultjainak törvényes jogait, és ezáltal hatálytalanítja és gyengíti az EU és a TRIPS Megállapodás alapján fennálló jogait. Az USA annak megállapítását kérte, hogy a 211. cikk nem sérti a hivatkozott rendelkezéseket.

Jelentésében a vizsgálóbizottság a legtöbb közösségi igénypontot elutasította, és mindössze a 211. a) cikk (2) bekezdésével kapcsolatban állapította meg kifejezetten, hogy az nincs összhangban a TRIPS Megállapodásnak a korrekt és méltányos eljárásra vonatkozó 42. cikkével. Az EU jogi tévedésre és téves értelmezésre hivatkozva fellebbezést nyújtott be a jelentés ellen. A fellebbviteli testület, bár bizonyos megállapításokkal egyetértett, a vizsgálóbizottsággal ellentétben arra a következtetésre jutott, hogy a 211. a) cikk (2) bekezdése nem sérti a TRIPS Megállapodás 42. cikkét. A védjegyek vonatkozásában a testület – szintén a vizsgálóbizottság jelentésében foglaltakat felülbírálván – azt is kimondta, hogy mind a jogutódok, mind az eredeti jogosultak tekintetében a 211. a) cikk (2) bekezdése sérti a nemzeti elbánás elvét és nincs összhangban a TRIPS Megállapodás 3. cikke (1) bekezdésével. A 211. b) cikk kizárólag az eredeti jogosultak vonatkozásában sérti a hivatkozott cikket. A 211. a) cikk (2) bekezdése és a 211. b) cikk az eredeti jogosultak tekintetében nincs összhangban a TRIPS Megállapodás 4. cikkével sem. A fellebbviteli testület szintén felülbírált a vizsgálóbizottság azon megállapítását, mely szerint a TRIPS Megállapodás hatálya nem terjed ki a kereskedelmi nevekre. A testület, hasonló gondolatmenet alkalmazásával, a kereskedelmi neveket illetően azonos következtetésekre jutott, mint a védjegyek esetében.

A DSB 2002. február 1-én hagyta jóvá a fellebbviteli testület jelentését. Az USA a DSB 2002. február 19-i ülésén jelezte, hogy egy ésszerű időtartamra lesz szüksége a testület ajánlásainak végrehajtásához. A felek közös megegyezéssel 2002. december 31-t tűzték ki végrehajtási határidőként, azonban ezt az időpontot a későbbiekben négy alkalommal meghosszabbították.⁴⁰ A DSB ülésein az ügyben adott helyzetjelentéseiben az USA hosszabb idő óta mindössze arról ad tájékoztatást, hogy az amerikai Kongresszus előtt több olyan törvénytervezet található, amely összhangba hozná a vitatott jogszabályokat az ajánlásokkal. Bár

³⁹ WT/DS176/AB/R

⁴⁰ 2003. június 30., 2003. december 31., 2004. december 31., 2005. június 30.

a többszörös meghosszabbítás után a végrehajtásra kitűzött ésszerű határidő 2005. június 30-án újra lejárt, az EU úgy döntött, hogy egyelőre nem fordul a DSB-hez koncessziók fel-függesztésének engedélyezéséért. Jogainak biztosítása végett ugyanakkor megállapodást⁴¹ kötött az USA-val arról, hogy ha a jövőben az EU mégis engedélyt kér a DSB-től ellenintézkedések bevezetésére, az USA ezt nem fogja megakadályozni arra hivatkozva, hogy az eljárást nem az ésszerű időszak lejártát követő 30 napon belül kezdeményezték. Az USA ezzel egy időben fenntartja a jogát ahhoz, hogy kifogásolja az ellenintézkedések mértékét, valamint hogy adott esetben hivatkozhatson a DSU 22. cikke (3) bekezdésében foglalt szabályok be nem tartására.

5.2. KÖZÖS MEGEGYEZÉssel RENDEZETT VITÁK

Írország – A szerzői jog és a szomszédos jogok védelmét érintő intézkedések (DS82)

1997. május 14-én az USA konzultációs eljárást kezdeményezett Írország ellen az ír szerzői jogi törvény rendelkezései miatt, amelyek az amerikai álláspont szerint nem álltak összhangban a TRIPS Megállapodás rendelkezéseivel – különös tekintettel a 9–14., 41–48., 61. 63., 65. és 70. cikkekre –, valamint sértik a BUE több rendelkezését. A szerzői jogok vonatkozásában az USA többek között azt kifogásolta, hogy az ír rendszer szerint a szerzői jogi védelem nem terjedt ki olyan művekre, mint a hivatalos művek fordításai, építészeti alkotások, illetve a névtelen vagy álnév alatt készült művek. Emellett a jogosultaknak biztosított kizárólagos jogok tekintetében fennálló kivételek túllépték a TRIPS Megállapodás 13. cikkében engedélyezett mértéket. A szomszédos jogokat illetően, az USA álláspontja szerint, a TRIPS Megállapodás 14. cikkével ellentétben az ír jogszabály nem rendelkezett a bérleti jogokról a hangfelvételek gyártói és egyéb jogosultjai számára, és a jogszabály nem biztosított megfelelő polgári jogi szankciókat a hangfelvételekkel és filmművészeti alkotásokkal kapcsolatos jogsértések esetében. Ami a büntetőjogi szankciókat illeti, ez utóbbiak nem voltak megfelelőek ahhoz, hogy kellőképpen elejét vegyék a szerzői jogokat sértő kalóztevékenységeknek. Mind a szerzői jogok, mind a szomszédos jogok tekintetében további problémát jelentett az amerikai érvelés szerint, hogy Írország nem biztosított megfelelő védelmet a már létező műveknek, a hangfelvételeknek és az előadásoknak a teljes védelmi idő alatt, és ezáltal megsértette a TRIPS Megállapodás 9., 12., 14. és 70. cikkét. 1998. január 6-án az USA vizsgálóbizottság felállítását kérte a DSB előtt, azonban a konzultációk során Írország vállalta, hogy nemzeti jogszabályait összhangba hozza a TRIPS Megállapodás hivatkozott rendelkezéseivel. A megállapodásnak megfelelően az ír fél 1998-ban és 2000-ben módosította szerzői jogi

⁴¹ A megállapodást a DSB 2005. július 20-án hagyta jóvá.

szabályozását.⁴² 2000. november 6-án a vitás felek bejelentették a DSB előtt, hogy sikerült megállapodniuk egy mindkettőjük számára kielégítő megoldásban.⁴³

Dánia – A szellemitulajdon-jogok érvényesítését érintő intézkedések (DS83)

Svédország – A szellemitulajdon-jogok érvényesítését érintő intézkedések (DS86)

Az USA 1997. május 4-én konzultációs eljárást indított Dánia ellen arra hivatkozva, hogy a dán jogszabályok nem teszik lehetővé ideiglenes intézkedések alkalmazását a szellemitulajdon-jogokkal kapcsolatos polgári jogi eljárásokban. Az amerikai álláspont szerint ezáltal Dánia megsértette a TRIPS Megállapodás 50., 63. és 65. cikkei alapján fennálló kötelezettségeit. 1997. május 28-án az USA Svédország ellen is konzultációt kezdeményezett a DS83 ügyben hivatkozott indokok miatt. Mindkét eljárás jogszabályok módosításához vezetett anélkül, hogy eljutottak volna a panelfázisig. A svéd parlament 1998. november 25-én jóváhagyta az ideiglenes intézkedések lehetőségét a svéd szellemitulajdon-védelmi szabályozásba bevezető javaslatot. A módosítás 1999. január 1. napján lépett életbe, a felek 1998 decemberében értesítették a DSB-t a vita közös megegyezéssel történő rendezéséről.⁴⁴ 2001 márciusában a dán parlament is jóváhagyott egy módosító törvényjavaslatot,⁴⁵ amely ezentúl lehetővé teszi a hatóságok számára ideiglenes intézkedések elrendelését a szellemitulajdon-jogok érvényesítését érintő polgári jogi eljárásokban. 2001. június 1. napján a felek bejelentették, hogy közös megállapodással rendezték a vitás ügyet.

EU – Filmalkotásokkal és televíziós programokkal kapcsolatos szellemitulajdon-jogok érvényesítése (DS124)

Görögország – Filmművekkel és televíziós programokkal kapcsolatos szellemitulajdon-jogok érvényesítése (DS125)

Az USA 1998. április 30-án konzultációs eljárásokat kezdeményezett Görögország, valamint az EU ellen, mivel véleménye szerint a görög jogszabályok nem biztosítottak megfelelő eszközöket a szerzői és szomszédos jogok érvényesítéséhez. Számos görög televíziós csatorna ugyanis rendszeresen a jogosultak hozzájárulása nélkül sugárzott szerzői jogi védelem alatt álló filmeket és műsorokat. Az USA szerint emiatt Görögország, illetve az EU megsértette a TRIPS Megállapodás 41. és 61. cikkét. Mivel a kifogásolt hiányosságokat egy 1998. október 13-án elfogadott görög törvény rendelkezései időközben bepótolták, az USA, Görögország és az EU 2001. március 20-án értesítették a DSB-t arról, hogy a konzultációkat közös meg-

⁴² Intellectual Property (Miscellaneous Provisions) Act 1998; Copyright and Related Rights Act 2000

⁴³ WT/DS82/3

⁴⁴ WT/DS/86/2

⁴⁵ Act No. 216 – Act on Amendment of the Administration of Justice Act and the Act on Court Fees (Securing of Evidence in Cases of Infringement of Intellectual Property Rights, etc.)

egyezőssel lezárták.⁴⁶ Megjegyzendő, hogy az ügyek ez esetben nemcsak új jogszabály megszületéséhez vezettek, hanem konkrét eljárások indításához és fokozottabb jogérvényesítési tevékenységhez is.

5.3. FÜGGŐBEN LÉVŐ, KONZULTÁCIÓS ELJÁRÁSIG JUTOTT ÜGYEK

Az USA vámtarifatörvényének 337. cikke – Section 337 of the Tariff Act of 1930 and Amendments thereto (DS/186)

Az EU 2000. január 12-én konzultációt kért az USA-tól az amerikai vámtarifatörvény⁴⁷ 337. cikke, valamint az ahhoz kapcsolódó eljárási szabályok miatt,⁴⁸ amelyek a közösségi álláspont szerint nincsenek összhangban az USA WTO-kötelezettségeivel, különös tekintettel a TRIPS Megállapodás 2., 3., 9., 27., 41., 42., 49., 50. és 51. cikkére. A 337. cikk értelmében ugyanis az importárúk tekintetében az USA a szellemi tulajdon-védelmi jogok megsértésének megállapítására irányuló vizsgálatot rendelhet el, és adott esetben megtilthatja az áruk behozatalát. 1989-ban már megállapítást nyert, hogy a hivatkozott rendelkezés nincs összhangban a nemzeti elbánás elvével, így azt 1994-ben módosították. Az EU szerint azonban a vitatott szabályok továbbra is az importárúk hátrányos megkülönböztetéséhez vezetnek az amerikai árukhoz képest. A felek közötti konzultációra, amelyhez, mint harmadik fél, Japán és Kanada is csatlakozott, 2000. február 21-én került sor, az ügyben további fejleményről nem érkezett tájékoztatás.

6. VÉGKÖVETKEZTETÉSEK

A XXI. század küszöbén a szellemi tulajdon fogalmát egyre tágabban, komplexebben értelmezik. Olyan témakörök kerültek közvetlen vagy közvetett kapcsolatba e fogalommal, mint a közegészség, a hagyományos ismeretek, a biológiai sokszínűség, a digitális szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok, a versenypolitika, a globális szintű hamisítás és kalózkodás.

Valamennyi témában bőven akad megoldásra váró probléma; a globális szintű hamisítás és kalózkodás kérdésében körvonalazódik egy közös EU–USA megoldás. Az Európai Unió luxemburgi elnöksége alatt 2005 júniusában került sor a legutolsó EU–USA csúcstalálkozóra, ahol az említett tárgyban hárompontos akcióterv került megfogalmazásra:

⁴⁶ WT/DS/124/2, WT/DS/125/2

⁴⁷ US Tariff Act (19 USC. § 1337)

⁴⁸ Rules of Practice and Procedure of the International Trade Commission (Chapter II, Title 19 US Code of Federal Regulations)

- szigorú és hatékony belső jogérvényesítés;
- megerősített együttműködés a határainkon a globális hamisítás és kalózkodás csökkentésére;
- a köz- és a magánszféra együttműködésének (*Public-Private Partnerships*) erősítése a szellemi tulajdon védelmében.

Pontosan egy évvel később, 2006 júniusában, az EU osztrák elnökség idején Bécsben szándéknyilatkozat erősítette meg a fentieket,⁴⁹ illetve a 2005-ös akcióterv közös stratégiává szélesedett ki.⁵⁰ Vajon új korszak kezdetét jelentik e törekvések?

⁴⁹ Vienna Summit Declaration 21 June 2006, http://www.eu2006.at/includes/Download_Dokumente/2106EUUSDeclaration.pdf

⁵⁰ EU-US Action Strategy for the Enforcement of Intellectual Property Rights, Brussels 20 June 2006, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/june/tradoc_129013.pdf